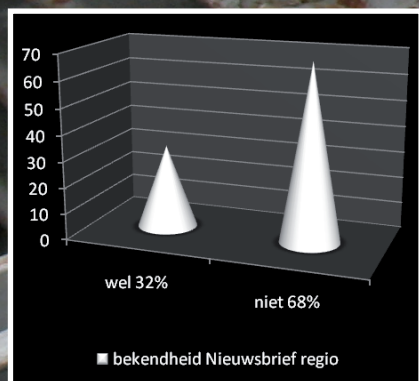

Onderzoek

Onderzoek NME en schooltuinen op basisscholen
in de regio Amsteland-Meerlanden 2009

**ONDERZOEK
NME EN SCHOOLTUINEN OP
BASISSCHOLEN
IN REGIO AMSTELLAND-
MEERLANDEN 2009**

DRIELANDEN
educatieve dienstverlening

INHOUD

Inleiding (4)

Procedure NME-onderzoek in de regio (4)

Managementsamenvatting (6)

Resultaten (8)

Deel NME in de regio (8)

Gebruik natuuronderwijs methode (8)

Het belang van NME algemeen en lokaal (8)

De waardering voor NME (9)

Lessen en projecten (9)

Deelname bij- en nascholingsactiviteiten (9)

Natuurouders (9)

Gebruik en waardering van leskisten (10)

De website en de digitale Nieuwsbrief (10)

Openstelling kelder raadhuis (10)

Extra vraag gemeente Aalsmeer (11)

Extra vraag gemeente Diemen (11)

Extra vraag gemeente Ouder-Amstel (11)

Extra vraag gemeente Uithoorn (11)

Resultaat deel schooltuinen (alleen Haarlemmermeer) (12)

Conclusies NME onderzoek regio (13)

Conclusies schooltuinen alleen Haarlemmermeer (17)

Aanbevelingen NME onderzoek regio (18)

Colofon (21)

In opdracht van de NME-
Werkgroep van de regioge-
meenten uitgevoerd door:
Drs. Wim Keller
DRIELANDEN *educatieve
dienstverlening*
Postbus 277
2130 AG Hoofddorp
Februari 2009

INLEIDING

Het regionale NME samenwerkingsverband Amstelland-Meerlanden bestaat uit de volgende gemeenten: Amstelveen, Aalsmeer, Diemen, Ouder-Amstel, Uithoorn en Haarlemmermeer. Dit orgaan nam het initiatief om meningen t.a.v. natuur- en milieueducatieve activiteiten op de basisscholen in de hierboven genoemde gemeenten, boven tafel te krijgen door middel van een onderzoek.

Een tevredenheidsonderzoek naar NME-producten en diensten, verbeterwensen en een visie op de toekomst. Voor Haarlemmermeer kwam daar nog een aantal vragen bij over het lokale schooltuinwerk. De vragenlijsten hadden een voldoende respons om conclusies uit te trekken. In Amstelveen is in 2008 een uitgebreid NME-onderzoek gedaan. Deze gemeente is nu niet in deze cijfers opgenomen.

De gegevens die in dit rapport staan, zijn volledig gedestilleerd uit de antwoorden op de vragenlijsten en uit de diepte-interviews die na verwerking van de vragenlijsten gehouden werden met leerkrachten en bij de 5 NME-contactpersonen van alle gemeenten.

De aanbevelingen zijn gebaseerd op wat gezien is (resultaten van de vragenlijsten) en wat in de interviews gehoord is.

De onderzoeker is onder de indruk van het enthousiasme van alle respondenten en de geïnterviewden. En van de drive die NME-contactpersonen voelen om dit mooie vak samen met anderen gestalte te geven. Aan de andere kant is nog eens duidelijk geworden dat er veel op scholen afkomt en dat NME slechts een klein deel van de onderwijswerkelijkheid kan zijn. Dat scholen altijd keuzes moeten maken om uit de veelheid van aanbod die dingen te kiezen die het best bij de school passen en die kinderen leuk vinden.

PROCEDURE NME-ONDERZOEK IN DE REGIO

Gesprekken met de opdrachtgever, de regionale werkgroep NME Amstelland-Meerlanden, en studie van relevante eerder uitgebrachte verslagen over NME en het eerder afgeronde NME-onderzoek Amstelveen (2008) vormden de basis voor de eerste onderzoeksopzet. De hieruit ontstane vragenlijsten zijn door het team Onderzoek en Statistiek van de gemeente Amstelveen technisch bekeken en aangepast. Na een testperiode waarin enkele NME-contactpersonen en een aantal leerkrachten de vragenlijst daadwerkelijk invulden en hun commentaar gaven, is de vragenlijst op punten aangepast.

Scholen in de regio kregen een uitgebreide informatiebrief met procedure en doel van de vragenlijst met daarin een dringende oproep om mee te doen. Hierin werd het belang van het onderzoek aangegeven: een tevredenheidmeting van producten en diensten over de afgelopen jaren en een visie op de toekomst van NME in de regio als bouwsteen voor een eventueel visiedocument voor de gemeenten. Daarna is er via e-mail een link gestuurd naar de scholen om verbinding te kunnen maken met het internet waar de vragenlijst direct online ingevuld kon worden. Na tweeënhalve week is een herinneringsmail gestuurd aan de scholen die nog niet hadden gereageerd. Alle

ALGEMEEN

Aantal aangeschreven scholen per gemeente (*dependances en hoofdscholen worden geteld als één*):

Aalsmeer:

Aangeschreven: 9 scholen

Gereageerd: 3 scholen

Percentage: 33%

Uithoorn:

Aangeschreven: 9 scholen

Gereageerd: 4 scholen

Percentage: 44%

Ouder-Amstel:

Aangeschreven: 6 scholen

Gereageerd: 4 scholen

Percentage: 67%

Diemen:

Aangeschreven: 7 scholen

Gereageerd: 5 scholen

Percentage: 71%

Haarlemmermeer:

Aangeschreven: 17 scholen met schooltuinen

Gereageerd: 10 scholen

Percentage: 59%

Aangeschreven: 51 scholen voor NME

Gereageerd: 21 scholen

Percentage: 42%

Totalen hele regio:

Aangeschreven scholen: 99

Gereageerd: 47 scholen

Percentage: 47%

Voor de Amstelveense cijfers verwijzen wij u graag naar: Onderzoek schooltuinen en NME op basisscholen Amstelveen 2008. U kunt een pdf.bestand van dit rapport opvragen bij: nme@amstelveen.nl

ONDERZOEK NME EN SCHOOLTUINEN REGIO AMSTELLAND EN DE MEERLANDEN

scholen die niet reageerden werden gebeld met het verzoek om de vragenlijst alsnog in te vullen.

De uiteindelijke resultaten zijn technisch verwerkt door het team Onderzoek en Statistiek van de gemeente Amstelveen waarna de onderzoeker de resultaten vertaalde naar de praktijk en naar aanbevelingen.

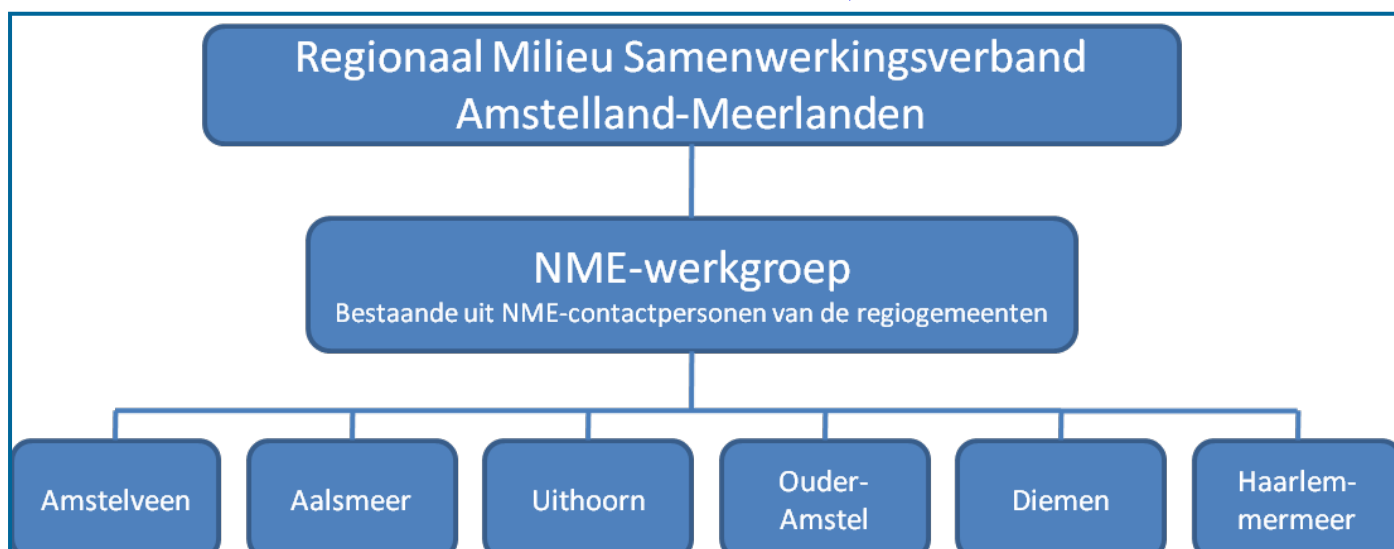
In zogenaamde gestandaardiseerde diepte-interviews zijn de verschillende doelgroepen geconfronteerd met de resultaten waarna ze hun commentaar en aanvullingen konden geven. De diepte-interviews werden afgenomen bij de NME-contactpersonen van de betrokken gemeenten en leerkrachten van representatieve scholen. Uiteindelijk zijn alle gegevens verwerkt in dit rapport en wel op de volgende manier:

Van de verschillende antwoorden zijn per categorie relevante samenvattingen gemaakt. Na de samenvattingen zijn per onderdeel conclusies en aanbevelingen weergegeven. Het rapport bevat een managementrapportage, een samenvatting van beleidsaanbevelingen voor de gemeenten in de NME-regio.

Behalve voor Haarlemmermeer zijn alle gegevens van de regio niet per gemeente weergegeven, maar zijn ze samengevoegd.

Haarlemmermeer is apart verwerkt omdat het een gemeente is met een groot aantal scholen en omdat Haarlemmermeer de enige gemeente is met officiële schooltuinen. Waar het in dit rapport over schooltuinen gaat, is alleen het schooltuinenwerk in Haarlemmermeer bedoeld. [De Haarlemmermeerse resultaten worden tussen vierkante haken zichtbaar gemaakt]. Het onderzoek voor de gemeente Amstelveen is in een eerder stadium afgerond en is niet meer in dit onderzoek opgenomen.

Er is het regionaal Milieu Samenwerkingsverband Amsteland-Meerlanden (NME-AM). Om de natuur- en milieu-educatie vorm te geven is er binnen dit samenwerkingsverband een NME-Werkgroep actief. Leden van de werkgroep zijn vertegenwoordigers van de AM-gemeenten op het gebied van NME: de NM-contactpersonen. Het team NME van de gemeente Amstelveen vervult een coördinerende rol bij dit samenwerkingsverband.

MANAGEMENTSAMENVATTING

Beoordeling

1. De **waardering** voor de activiteiten en diensten van de NME-regio krijgen het gemiddelde schoolcijfer 6.6 [HM: 7,6]
2. Alle scholen in de NME-regio vinden dat NME een **meerwaarde** heeft. NME is een belangrijke aanvulling op het reguliere lesprogramma.
3. Scholen hebben de NME-regio nodig om de **kwaliteit van NME** te garanderen en ze zien in de NME-regio een belangrijk doorgeefluik voor NME actualiteiten.
4. Verbetering van NME in de regio moet gericht zijn op **drie sporen**:
 - * De voortdurende aandacht voor inhoudelijke verbetering van producten;
 - * PR-marketing om goede producten en diensten beter onder de aandacht van de doelgroep te brengen;
 - * Versterking van de onderlinge samenhang van de gemeenten binnen de regio in plaats van het sterker maken van de aparte deelgemeenten.
5. 86% van de ondervraagde scholen [HM: 70%] gebruikt een **methode** voor Natuur- en Milieueducatie. NME-Amstelveen organiseert najaar 2009 een workshop over nieuwe NME-methoden voor leerkrachten.
6. Activiteiten, cursussen, lespakketten en leskisten moeten concreet, praktisch en met weinig voorbereiding toepasbaar zijn.
7. **Goede producten** worden i.s.m. de klant voortdurend getoetst op relevantie en actualiteit.
8. In aanmerking komende leskisten worden samen met vertegenwoordigers van scholen **geactualiseerd** en aangevuld.
9. Er is veel vraag naar **concrete lessuggesties** en -materialen die niet veel voorbereidingstijd kosten.
10. Bij een kwart van de scholen [HM:19%] worden **natuurouders** tot grote tevredenheid ingezet bij NME activiteiten. Via de cursus Natuurouders, de Nieuwsbrief en de website blijft het aanbod voor natuurouders onveranderd belangrijk. De werkgroep moet zich inspannen om meer natuurouders te werven. In de cursus dient expliciet een organisatiedeel opgenomen te worden: wat is de rol van de natuurouder ten opzichte van de leerkracht, hoe kun je als natuurouder je eigen plaats verwerven in de organisatie van de school.
11. **Bij- en nascholing** wordt zeer hoog gewaardeerd. De deelname van scholen uit de regio moet hoger door goede voorlichting via cursussen, Nieuwsbrief en website.
12. Scholen moeten voortdurend **keuzes** maken tussen "concurrerende" diensten en materialen van verschillende instanties. Om de kans groter te maken dat de scholen de keus op producten van de NME-regio laten vallen is het nodig dat:
 - * de producten kwalitatief goed zijn;
 - * ze kleinschalig, doelgericht en praktisch zijn. Kant en klare goede lessen die door individuele leerlingen, groepjes leerlingen of (meerdere) klassen gedaan kunnen worden, maken de meeste kans.

De producten mogen bovendien niet te duur zijn. Een bescheiden bijdrage van de school maakt het bewustzijn van de scholen weliswaar groter, maar als de diensten en producten duurder worden dan ze nu zijn, dreigen veel scholen alleen op die grond af te haken.
13. De richting die de NME-regio op moet gaan, naast het bestaande aanbod, is in de richting van **maatwerk** voor de scholen. Dan alleen is gerichte hulp, begeleiding en advies mogelijk.
14. Scholen in de regio zijn niet te porren om naar de kelder van het raadhuis van Amstelveen

Producten en dienstverlening

- te komen voor aanvullende materialen op NME-gebied. In de kelder van het raadhuis is het uitleencentrum gevestigd.
15. De nadruk bij **verbetering van NME in de regio** moet niet gericht worden op het sterker maken van de afzonderlijke deelgemeenten maar op het versterken van de regio als geheel. Dat kan door een verdergaande samenwerking en een betere afstemming van het aanbod binnen de regio. Hierdoor kan optimaal gebruik worden gemaakt van de deskundigheden van alle NME-contactpersonen en het verstevigt het aanbod naar alle klanten. NME-Amstelveen kan hier een regierol in vervullen. In een gezamenlijk beleidsplan kan dan duidelijk gemaakt worden waar de regio in 2012 denkt te staan. Dit geeft richting aan het NME werk in de gemeenten en het versterkt de kwaliteit van de dienstverlening.
 16. Natuur- en milieu-educatie lessen kenmerken zich door een sterke gerichtheid op natuurbeleving en (veldwerk)activiteiten. Uit de waardering van de scholen in de regio blijkt deze invalshoek aan de verwachtingen te voldoen. Dat neemt niet weg dat, naast deze activiteiten, de aandacht in toenemende mate gericht kan worden op andere NME aspecten, namelijk op **'duurzaamheid'**. Scholen besteden, op een bij de kinderen passende wijze ("handelingsperspectief") aandacht aan milieuaspecten. Dat zijn vaak nog incidentele activiteiten van "losse" leerkrachten. De aandacht voor milieuaspecten dient een structureler onderdeel van NME te worden. Projecten rond het zorgvuldig omgaan met energie, afval en water zouden een grotere plek moeten krijgen in het aanbod aan de scholen
 17. Er moet een betere en **frequenter communicatie** met de scholen komen. Het opzetten van kleine wisselende netwerken van leerkrachten (bijvoorbeeld per thema of activiteit) is dan een idee. Een NME-contactpersoon is de coördinator van zo'n netwerk. Het op deze manier regelmatig voeling houden met de klant is belangrijk om te weten hoe de gebruiker over dingen denkt en waar behoefte aan is. Het is aan te raden een eenvoudig communicatieplan te maken waar alle producten en diensten van het hele jaar in staan met de bijhorende regelmatige contacten met de doelgroep om ze onder de aandacht te brengen en te houden. Aangeraden wordt de communicatie naar scholen centraal te regelen en niet door iedere gemeente apart.
 18. De **website** www.natuurmilieuweb.nl wordt hoofdzakelijk gebruikt voor het bestellen van diensten en materialen. De meeste scholen zijn niet op de hoogte van de andere modules op de website. De bestelmodule kan gehandhaafd blijven. Alle andere delen van de website zijn aan herziening toe.
 19. 68% van de scholen in de regio [HM:69%] is niet op de hoogte van het bestaan van de reeds zes keer verschenen **digitale Nieuwsbrief**.

RESULTATEN DEEL NME ALLE GEMEENTEN

Resultaten zijn samengevoegd voor alle regiogemeenten. De resultaten voor Haarlemmermeer worden tussen vierkante haken vermeld [HM:].

Welke methode wordt gebruikt voor NME/natuuronderwijs op uw school?

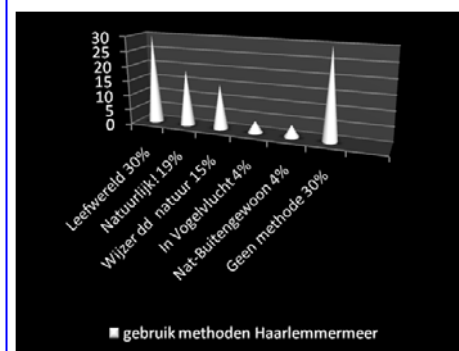
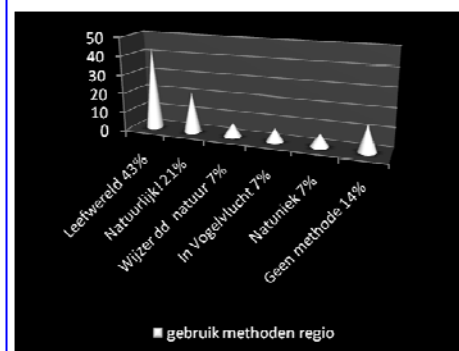
- Leefwereld en Natuurlijk! worden het meest gebruikt (resp. 43 en 21%). [HM: In Vogelvlucht]
- 14 % van de scholen gebruikt geen methode. [HM: 30%]
- Waar scholen geen methode gebruiken of waar ze dat incidenteel in een enkele groep doen, wordt veel gebruikt gemaakt van de NOT televisieprogramma's Nieuws uit de Natuur voor de bovenbouw en Huisje, Boompje, Beestje voor de onderbouw.

Wij vinden NME belangrijk:

- Voor de meeste respondenten (94%) heeft NME een meerwaarde. [HM: 96%]
- 81% van de ondervraagden onderschrijft het belang van NME vanwege de aanvulling op het lesprogramma, op de combinatie ervarend leren en ontspannen en omdat NME een andere stimulerende omgeving voor de kinderen oplevert. [HM: 79%]
- 77% benadrukt het belang van NME omdat er concrete materialen geleverd worden die ze zelf niet hebben en omdat de leerlingen het een leuk vak vinden. [HM: 71%]

Wilt u voor elke uitspraak over de NME-regio aangeven of u het er wel of niet mee eens bent?

- 69% vindt NME belangrijk omdat er met concrete materialen gewerkt wordt. Hier worden vooral de te lenen leskisten genoemd. [HM: 61%]
- 58% van de scholen heeft NME nodig om de kwaliteit van NME te garanderen. [HM: 48%]
- Om ontwikkelingen op NME-gebied bij te houden stelt 42% prijs op de inbreng van de NME-regio. [HM: 61%]
- 79% van de scholen waardeert NME omdat zij ideeën inbrengt die de scholen zelf niet hebben. [HM: 87%]
- De NME-regio stimuleert NME op 69% van de scholen. [HM: 77%]
- De NME-regio neemt 73% van de scholen denkwerk op NME-gebied uit handen. [HM: 68%]
- 100% van de scholen in de regio vindt dat de NME-regio een toegevoegde waarde heeft voor het NME-onderwijs op school. [HM: 88%]

ONDERZOEK NME EN SCHOOLTUINEN REGIO AMSTELLAND EN DE MEERLANDEN

Wilt u hieronder uw waardering aangeven voor NME in uw gemeente?

- 3 scholen in de regio geven het eindcijfer 5. [HM: 0]
- 2 scholen geven het cijfer 6. [HM: 2]
- 6 scholen geven NME een schoolcijfer 7. [HM: 5]
- 3 scholen geven een 8. [HM: 14]
- Gemiddeld levert dat een 6,6 op. [HM: 7,6]

Welke van de aangeboden lessen en projecten waardeert u het meest?

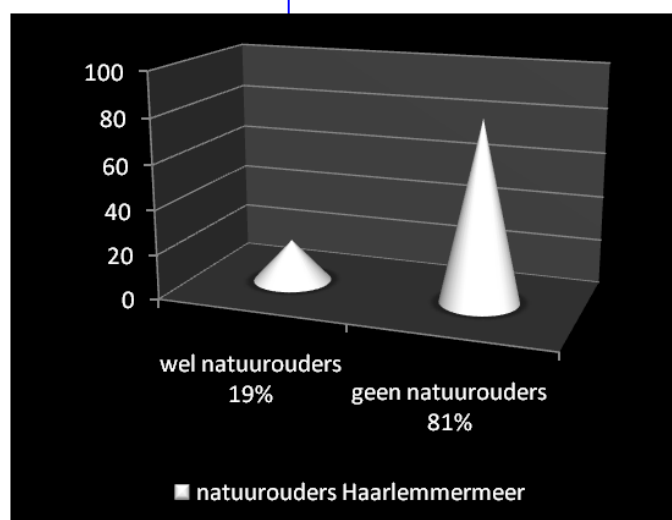
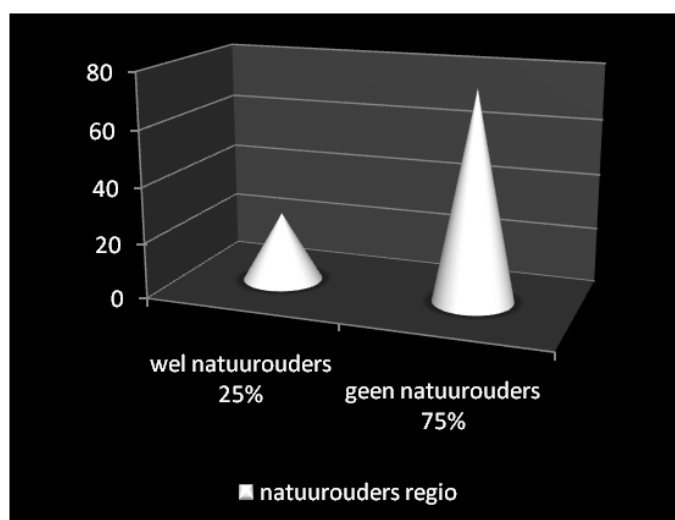
- De lessen op het Reinwaterschip leveren de hoogste waardering op. Ze krijgen het schoolcijfer 8.
- De seizoenspuzzeltochten op de Heimanshof in Haarlemmermeer krijgen veel waardering. Gemiddeld cijfer 8,1.

Heeft iemand van uw school meegedaan aan de volgende bij- en nascholingsactiviteiten?

- Er is een lage deelnamegraad die gepaard gaat met een hoge waardering.
- De workshop "Proefjes op de basisschool" krijgt een 8 als schoolcijfer. [HM:8]
- "Veldwerk in de schoolomgeving" levert eveneens een 8 op. [HM: 8]

Werkt uw school met natuurouders en hoe waardeert u die?

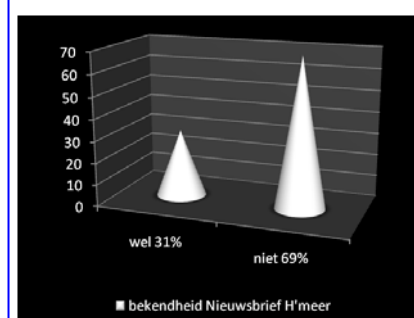
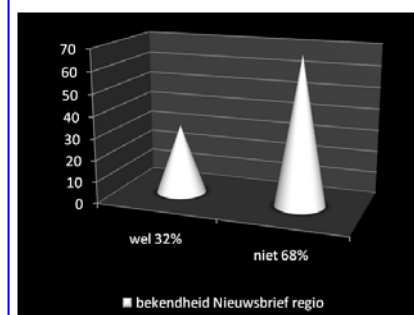
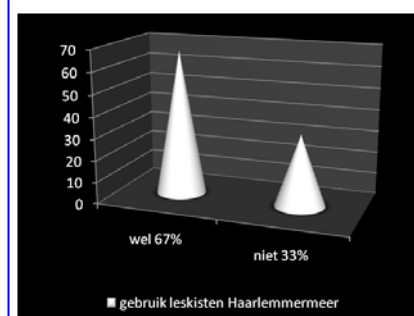
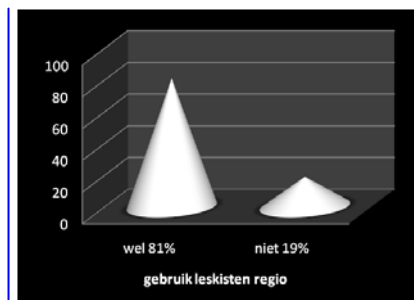
- 25% van de ondervraagde scholen werkt met een of meer natuurouders. Dat zijn 4 van de 16 scholen die deze vraag beantwoordden. [HM: 19%]
- Alle scholen die natuurouders hebben, vinden dat de natuurouders voldoende bagage hebben om de leerkrachten te ondersteunen. Zij weten en merken dat de natuurouders geschoold zijn.
- De ouders worden ingezet bij natuurlessen op school (25%), lessen buiten de school (50%), bij het assisteren bij tentoonstellingen (25%) en 25 % wordt als assistent ingezet bij NME-lessen.
- In Haarlemmermeer geven 4 scholen (19%) aan behoefte te hebben aan natuurouders. In de regio is dat 25%.

ONDERZOEK NME EN SCHOOLTUINEN REGIO AMSTELLAND EN DE MEERLANDEN

Heeft u het afgelopen jaar leskisten gebruikt en hoe waardeert u die?

- 81% van de ondervraagde scholen gebruikt regelmatig leskisten. [HM: 67%]
- De meest populaire leskisten zijn: bijen, bommen, het weer, vlinders, de egel, meneer de pauw (Aalsmeer) en bij de drogist.
- De gemiddelde waardering voor de leskisten levert het cijfer 8,3 op. [HM: 7,2]
- Scholen die geen leskisten gebruiken geven daarvoor als reden dat ze moeilijk in het lesrooster zijn in te passen en omdat ze zelf voldoende materiaal hebben. [HM: één school geeft aan geen tijd voor “dat soort dingen” te hebben]
- Enkele scholen in de regio (2) [HM: 7] geven aan dat de gevraagde financiële bijdrage een belemmering is om leskisten te lenen.
- 88% van de scholen vindt het geen probleem dat er een financiële bijdrage wordt gevraagd voor de leskisten. [HM: 90%]. Hierbij wordt opvallend vaak gemeld dat de gevraagde prijs wel de maximumprijs moet blijven.

Bent u op de hoogte van het bestaan van de website

www.natuurmilieuweb.nl en de digitale Nieuwsbrief en welke wensen hebt u ten aanzien van de website en de Nieuwsbrief?

- Veel respondenten zijn niet op de hoogte van het bestaan van de Nieuwsbrief: regio 68% niet en Haarlemmermeer 69% niet.
- Alle ondervraagde leerkrachten zijn op de hoogte van de website.
- Van de website gebruikt 100% van de ondervraagde leerkrachten alleen de bestelmodule voor de leskisten en eventuele andere materialen.
- De onderwerpen die de respondenten verwachten op de website zijn: (1) algemene informatie over NME in de regio (50%), (2) lessuggesties voor in de klas (81%), en (3) thematische uitwerking van NME-onderwerpen (50%).
- 38% van de scholen wil op de website en in de Nieuwsbrief uitwisseling van leservaringen tussen scholen en natuurouders.
- 81% van de scholen verwacht in de Nieuwsbrief tips en weetjes over NME.
- Verder worden als onderwerpen voor de Nieuwsbrief genoemd: Nieuws en actualiteiten (69%), lesideeën (88%), goede voorbeelden uit de praktijk (75%).

In de kelder van het raadhuis van Amstelveen zijn allerlei uitleenmaterialen beschikbaar voor de regio. Welk dagdeel voor openstelling heeft uw voorkeur?

- Verreweg de meeste scholen geven de voorkeur aan de woensdagmiddag en de vrijdagmiddag.
- Alle leerkrachten in de regio geven tegelijkertijd aan dat zij niet (nooit!) naar Amstelveen zullen gaan om spullen te halen. De afstand is te groot. Een uitzondering geldt voor leerkrachten uit Ouder-Amstel. Zij zijn buren.

Heeft u weleens meegedaan aan activiteiten op de zolder van Kinderboerderij Boerenvreugd? (extra vraag Aalsmeer)

- Geen enkele van de ondervraagde scholen deed mee aan NME-activiteiten op de zolder van Kinderboerderij Boerenvreugd.

In het seizoen 2008-2009 worden er diverse publieke activiteiten georganiseerd rondom het thema WATER. Wie heeft er interesse om mee te doen en zo ja, wanneer dan? (extra vraag Diemen)

- 4 scholen geven in principe aan mee te willen doen aan deze activiteiten.
- De meeste scholen willen in het voorjaar van 2009 meedoen en 1 school heeft geen voorkeur voor een periode.

Hoeveel tijd besteedt uw school gemiddeld per week aan NME? (extra vraag Ouder-Amstel)

- 2 scholen zeggen gemiddeld een half uur per groep per week aan NME te besteden.
- Twee scholen doen dat een uur per week.

Hoeveel tijd besteedt uw school gemiddeld per week aan NME? (extra vraag Uithoorn)

- 3 scholen zeggen gemiddeld een half uur per groep per week aan NME te besteden.
- Eén school doet dat een uur per week.

RESULTATEN DEEL SCHOOLTUINEN (ALLEEN HAARLEMMERMEER)

Neemt uw school deel aan het schooltuinwerk en zo ja, hoeveel jaar?

- Van de 17 scholen die officieel schooltuinen hebben, hebben er 10 gereageerd. Dat is 59%.
- 6 van de 10 scholen doen al meer dan 6 jaar mee.

Worden de schooltuinlessen op school voorbereid en verwerkt met de kinderen en hoeveel tijd neemt u daarvoor?

- 1 school bereidt de lessen op de schooltuin nooit voor. Zes scholen doen dat incidenteel of meestal. De tijd die daarin gaat zitten is maximaal een half uur per week. De meeste scholen besteden daar gemiddeld ongeveer een kwartier per week aan.
- De verwerking op school wordt door 3 scholen nooit of slechts incidenteel gedaan. Als er verwerking plaatsvindt wordt daar meestal gemiddeld een half uur tijd aan besteed.

Wat vindt u van de inhoud van de instructie op de schooltuin?

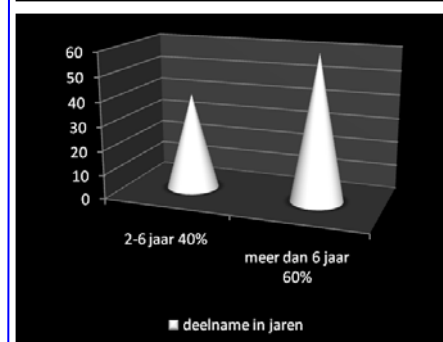
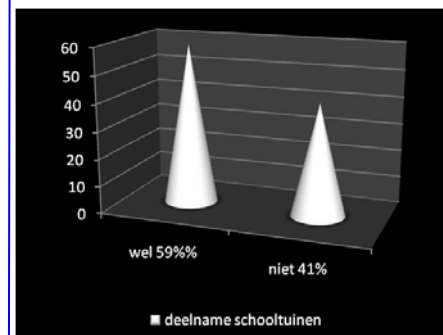
De instructie op de tuin wordt in Haarlemmermeer hoofdzakelijk door de eigen leerkracht gedaan. De scholen die officieel een tuin hebben op de Heimanshof kunnen ondersteuning vragen aan de NME-contactpersoon. Dat geldt dus niet voor alle scholen. Er zijn in Haarlemmermeer namelijk ook scholen die schooltuinen bij de school hebben of die bij "de boer" een stuk schooltuin hebben.

Kunt u hieronder aangeven waar u behoefte aan heeft?

- 43% van de ondervraagden heeft behoefte aan meer werkbladen als voorbereiding of verwerking van de schooltuinlessen.
- 43% zou ook prijs stellen op een soort schooltuinenboek met opdrachten en werkbladen om zo meer structuur te geven aan het schooltuinwerk.
- De scholen hebben geen behoefte aan leskisten over schooltuinonderwerpen.
- 14% van de scholen wil hulpmaterialen als loepjes, regenmeters en een zaaibak.
- De andere wensen worden steeds door maximaal twee scholen aangegeven en hebben hierdoor in dit onderzoek geen betekenis. Het gaat dan over een weerstation, eetbare vruchten en zaden en uitheemse gewassen.

Heeft u nog suggesties, wensen of opmerkingen?

Twee scholen geven expliciet aan dat ze erg blij zijn met de schooltuinen. Omdat zij de tuin bij de school hebben, hebben de kinderen er elke dag zicht op en leren ze er ontzettend veel van. Bovendien worden ze zich zo meer bewust van de wereld om hen heen.

CONCLUSIES DEEL NME ALLE GEMEENTEN

- 86% van de ondervraagde scholen [HM: 70%] gebruikt een methode voor NME of natuuronderwijs. Bij de meeste scholen wordt de methode niet in alle groepen gebruikt. In groep 4 wordt in de meeste scholen gestart met een methode. In de onderbouw wordt veel gebruik gemaakt van “Huisje, boompje, beestje”. In de bovenbouw gebruikt men regelmatig “Nieuws uit de natuur”. Dit zijn beide televisieprogramma's. Enkele Montessorischolen geven aan NME (deels) opgenomen te hebben in Kosmisch Onderwijs.
- De meest gebruikte methoden zijn Leefwereld en Natuurlijk! [HM: In Vogelvlucht]
- Niet alle NME-contactpersonen zijn op de hoogte van recente NME- of Natuuronderwijsmethoden. Ze zien het als hun taak te verwijzen naar instanties en personen waar die kennis wel aanwezig is.
- Voor verreweg de meeste scholen heeft het vak NME een meerwaarde boven andere vakken. De aanvulling op het lesprogramma scoort hoog. NME is een schoolvak waarbij de combinatie van ervarend leren met ontspannen hoog scoort (“Kinderen vinden het een leuk vak!”). Bij NME worden concrete materialen gebruikt. NME is bij uitstek een doe-vak.
- Op lokaal niveau wordt NME hoog gewaardeerd omdat er met concrete materialen wordt gewerkt. Die materialen zijn in groten getale aanwezig. Met name het gebruik van de te lenen leskisten, projecten en materialen spelen hierbij een bepalende rol.
- Er is veel belangstelling voor lokale NME-ontwikkelingen. Significanter meer dan voor de landelijke. Scholen willen met het vak NME dicht bij huis blijven.
- Leerkrachten richten zich vooral op ervarend leren dat met NME bereikt kan worden. De werkvormen en groeperingsvormen zijn gedeeltelijk anders dan bij de meeste andere vakken. Leerkrachten zijn ervan overtuigd dat NME op langere termijn kan zorgen voor bewustzijn van “grote” processen als groeien, bloeien, sterven en leven.
- Het werk van de NME-contactpersonen wordt goed gewaardeerd.
- Verreweg de meeste ondervraagde leerkrachten hebben niet veel met “de regio”. Ze zijn meer gericht op lokale initiatieven. Leerkrachten willen lokale, schoolnabije concrete activiteiten met zoveel mogelijk praktische hulpmaterialen.
- Van de concrete materialen is de waardering voor de leskisten het hoogst.
- NME-contactpersonen zien zichzelf niet als begeleiders van de scholen op NME gebied. Binnen de beperkte tijd die ze vanuit hun organisatie voor NME krijgen, geven ze de prioriteit aan het doorgeven en stimuleren van deelname aan lokale en regionale activiteiten (“stimuleren en faciliteren”). De regio— i.c. Amstelveen— zal hierin een grotere rol moeten spelen. Ideevorming vindt plaats met alle betrokkenen in regelmatig gehouden regio-vergaderingen met alle gemeenten onder regie van NME-Amstelveen.

NME-methoden

Het belang van NME

NME-contactpersonen

CONCLUSIES VERVOLG

- Om hun werk nog beter en vooral structureler te kunnen doen, is het raadzaam de NME-contactpersonen een groter aantal uren toe te bedelen.
- De NME-contactpersoon van Haarlemmermeer ziet een grotere inhoudelijke rol voor NME-Haarlemmermeer weggelegd dan het nu heeft.
- Alle geïnterviewde leerkrachten zijn positief-kritisch over de producten en diensten van NME in de regio.
- 92% van de ondervraagde leerkrachten waardeert het werk van de NME-contactpersonen: "Zonder NME in de regio zou er veel minder op NME gebied gebeuren!"
- De totale waardering voor NME krijgt het schoolcijfer 6,6. [HM: 7,6]
- Het is de ondervraagde leerkrachten niet duidelijk welke lessen en projecten voor welke gemeente bedoeld zijn. Leerkrachten uit regio-gemeenten krijgen een ander, beperkter, aanbod van lessen en projecten.
- Er zijn verbeterwensen t.a.v de seizoenspuzzeltochten op de Heimanshof in Hoofddorp. Die zijn vooral gericht op inhoudelijke actualisering en aanpassing.
- De seizoenspuzzeltochten in de Heimanshof in Hoofddorp worden met een rapportcijfer 8.1 gewaardeerd.
- In alle regio-gemeenten willen leerkrachten lessen en projecten als aanvulling op de leskisten.
- De deelname uit de regio aan bij- en nascholing is relatief laag.
- De waardering voor dit bij- en nascholingsaanbod is hoog.
- Opvallend veel leerkrachten zeggen niet op de hoogte te zijn van het centrale aanbod van bij- en nascholing, maar de interesse ervoor is er wel.
- NME-contactpersonen hebben een belangrijke rol bij het promoten bij hun scholen van deelname aan centraal georganiseerde cursussen.
- 72% van de ondervraagde leerkrachten wil graag schoolnabije scholing in plaats van centrale scholing (in Amstelveen).
- Een kwart van de ondervraagde scholen [HM: 1/5 deel) werkt met natuurouders.
- Scholen beschouwen alle ouders die bij NME op school helpen als natuurouder en niet alleen de ouders die de cursus Natuurouders hebben gevolgd.
- Scholen die natuurouders hebben, zijn daar tevreden over.

Bij- en nascholing

Natuurouders

CONCLUSIES VERVOLG

- Het werven van natuurouders die zich structureel willen inzetten voor NME op school, is een probleem. Ouders werken, hebben het druk. Ouders die incidenteel willen helpen, zijn er wel voldoende.
- Het feit dat de natuuroudercursussen “centraal” worden gegeven, belemmert de deelname.
- 4/5-de van de scholen leent regelmatig leskisten.
- Van de scholen die leskisten lenen, gebruikt 100% ze ook.
- De gemiddelde waardering voor de leskisten levert het schoolcijfer 8.3 op. [HM: 7,2]
- Het hele systeem van uitlenen, inclusief halen en brengen, scoort heel hoog.
- 88% van de scholen [HM: 90%] vindt het geen probleem dat er een financiële bijdrage voor de uitleen wordt gevraagd.
- In de regio zijn de leskisten het belangrijkste hulpmiddel bij NME op school.
- Leerkrachten hebben duidelijke criteria voor wat een goede leskist is.
- Een deel van de leerkrachten en van de NME-contactpersonen is bereid mee te werken aan het op kwaliteit brengen en houden van bestaande leskisten.
- De introductie van (nieuwe) leskisten moet gelijktijdig via verschillende media gedaan worden: website, Nieuwsbrief, persoonlijke introductie, markt.
- Alle ondervraagde scholen zijn op de hoogte van de website www.natuurmilieuweb.nl.
- 100% van de leerkrachten gebruikt alleen de bestelmodule op de website.
- De meeste andere onderdelen van de website zijn onbekend.
- Op de website willen leerkrachten lokaal nieuws, met name informatie over bruikbare lokale activiteiten, en lessuggesties voor in de klas.
- Leerkrachten beoordelen de website negatief qua uitstraling, navigatie en nieuwswaarde. Verder scoren laag: interactiviteit en bereikbaarheid (de moeilijke naam).

Natuurouders (vervolg)

Leskisten

Website

CONCLUSIES VERVOLG

- 68% [HM:69%] van de ondervraagde leerkrachten is niet op de hoogte van de digitale Nieuwsbrief.
- 81% verwacht in de Nieuwsbrief tips en weetjes over lokale NME-activiteiten. Verder scoren lesideeën heel hoog.
- Ondervraagden signaleren een probleem bij de adressering van de Nieuwsbrief. Bij de meeste leerkrachten (87%) [HM:84%] is niet bekend waar de lesbrief op school aankomt. Bijna alle leerkrachten onderkennen dat dat ook een intern communicatieprobleem van de school is.
- Leerkrachten uit de regio-gemeenten, met uitzondering van enkele leerkrachten uit Ouder-Amstel zijn niet bereid naar de kelder van het raadhuis van Amstelveen te komen voor het ophalen van extra hulpmaterialen voor NME. De afstand is een belemmering.
- Het extra aanbod van materialen is bij alle ondervraagde leerkrachten onbekend.
- De rol van interne NME-coördinator op school is een moeilijke. De coördinator voelt zich vaak een roepende in de woestijn in het contact met de eigen collega's. Het kost de meeste coördinatoren heel veel moeite hun enthousiasme over te brengen op de collega's. Waar dat wel goed lukt, noemen coördinatoren als de belangrijkste reden dat hun NME-werkzaamheden als een taak (met de bijbehorende tijd) wordt gekwalificeerd.
- In de interviews (en niet in de vragenlijst) is aandacht besteed aan milieuaspecten en duurzaamheid. 85% van de geïnterviewde scholen besteedt aandacht aan milieuaspecten op kinderlijk niveau. Dat uit zich in het letten op watergebruik, gescheiden afvalverwerking van papier en andere zaken, bewust hanteren van verlichting en batterijen. De aandacht voor deze aspecten is incidenteel en hangt erg af van individuele leerkrachten. In twee scholen zijn milieuaspecten structureel in het lesprogramma ingebouwd.
- Aan voor kinderen bedoelde milieuprojecten zoals de warme truiendag en Energy Survival deden in Haarlemmeermeer maar enkele scholen mee. In de andere gemeenten was de deelname juist hoog.

Digitale Nieuwsbrief

Bezoek raadhuis Amstelveen

Rol milieu-coördinator op school

Milieuaspecten

CONCLUSIES SCHOOLTUINENWERK (ALLEEN H'MEER)

- Van de 17 scholen waarvan bekend is dat ze schooltuinen hebben, hebben er 10 gereageerd. Zes van die tien scholen doen al meer dan 6 jaar mee.
- 6 scholen bereiden de schooltuinlessen incidenteel of meestal voor. Gemiddeld wordt daar 15 minuten per week aan besteed.
- Haarlemmermeer heeft “officiële” schooltuinen (op het terrein van de Heimanshof in Hoofddorp). Dat zijn de scholen die meededen aan het onderzoek. Verder zijn er scholen die tuintjes bij de school hebben. Een derde categorie heeft tuintjes bij “de boer”.
- De lesgevers op de schooltuinen zijn in de meeste gevallen de eigen leerkracht van de groepen die tuinieren.
- Leerkrachten zien een grote toegevoegde waarde aan het werken op de schooltuin.
- Scholen hebben behoefte aan een schooltuinenboek voor leerlingen met opdrachten en werkbladen.
- De problemen bij het schooltuinenwerk als vandalisme of de moeite om helpende ouders te werven, wegen ruimschoots op tegen de leuke resultaten en tegen de lol die kinderen bij het werken op de schooltuinen hebben.

Scholen met schooltuinen

Lesgevers

AANBEVELINGEN

Verbetering van NME in de regio is gericht op drie sporen:

1. De voortdurende aandacht voor inhoudelijke verbetering van producten;
2. PR-marketing om goede producten en diensten beter onder de aandacht van de doelgroep te brengen;
3. Versterking van de onderlinge samenhang van de regio in plaats van het sterker maken van de afzonderlijke deelgemeenten;

De drie sporen worden hieronder verder uitgewerkt.

Voorlichting over NME-methoden dient een vaste plaats in het NME-aanbod te krijgen. Het gebruik van een methode garandeert een doorgaande lijn van groep 1 t/m 8. De volgende kanalen dienen hiervoor te worden benut:

- Een aparte module in het nascholingsaanbod.
- Een vaste rubriek op de website.
- Een themanummer van de Nieuwsbrief.
- Samen met andere instanties te ontwikkelen leskist “het kiezen van een nme-methode”.

Het begeleiden van keuze en implementatie van een nieuwe NME-methode wordt in samenspraak uitbesteed aan een deskundige instantie.

Het aanbod van bij- en nascholing heeft aandacht nodig. Hier is een duidelijke discrepantie tussen de hoge waardering en de lage deelname van de scholen in de regio. De inhoud staat niet ter discussie. De deelname van scholen moet gestimuleerd worden. Er wordt immers een zeer goed product geleverd! De benadering van de scholen moet anders. Anders omdat de klandizie achter blijft bij de verwachtingen. In het laatste deel, dat over communicatie met de doelgroep gaat, worden daar adviezen voor gegeven. Verder dient het nascholingsaanbod via alle beschikbare kanalen gepromoot te worden (website, Nieuwsbrief, openbare referentie van een tevreden gebruiker etc).

Het belang van NME dient benadrukt te worden door de aandacht meer lokaal te richten op nieuwtjes, tips, lessuggesties, suggesties voor bezoeken aan interessante plaatsen. Hiervoor is een grondige kennis van de regio nodig. De NME-contactpersonen hebben hierin een stimulerende en faciliterende rol.

Lessen, producten en diensten moeten, wanneer zij niet meer aan de eisen van deze tijd en aan hoge kwaliteitseisen voldoen, gereviseerd worden. Het up-to-date houden van alle projecten dient een aanhoudend punt van zorg te zijn. De beste manier om de klanten hierbij te betrekken is door het organiseren van korte bijeenkomsten rond een bepaald product.

NME-contactpersonen kunnen samen met een enthousiast (en wisselend) groepje leerkrachten de producten aanpassen. Aangeraden wordt hiervoor korte workshopachtige sessies per product te organiseren. Werving gaat bij voorkeur op persoonlijke titel en deelname levert voor de school ook wat op. De bijeenkomst begint met een voor het product opgestelde vragenlijst die de deelnemers van te voren toegestuurd krijgen. De antwoorden zijn richtinggevend voor discussie over het product en de aanpassing daarvan. Op deze manier is een product (bijvoorbeeld een leskist) in korte tijd kwalitatief beter te maken. Deze kwaliteitsverbetering is een continue proces.

NME blijft voortdurend alert op signalen uit de doelgroep. Een middel hiervoor is de schriftelijke evaluatie na gebruik van ieder product of iedere dienst door de gebruiker.

Drie sporen ter verbetering

NME-methoden

Bij- en nascholing

Kwaliteit van producten

AANBEVELINGEN VERVOLG

Suggesties voor promotie van activiteiten zijn de NME-School van (de maand, het kwartaal, het jaar), het mooiste NME-idee van een school, downloadbare handleidingen van cursussen en scholing, concrete eenvoudig toe te passen les-ideeën, thematische uitwerkingen van NME-onderwerpen, tips en weetjes, studiedagen en nascholingsactiviteiten. Het onderwerp pr-marketing kan een vast agendapunt voor het overleg tussen de NME-contactpersonen zijn.

Producten als de website en de Nieuwsbrief moeten structureel onder de aandacht worden gebracht.

Als er een duidelijke koppeling is tussen website en Nieuwsbrief is de kans het grootst dat beide beter gaan functioneren. Ook moet er regelmatig een wervend tekstje voor "losse" activiteiten komen die dan door middel van knippen en plakken in de eigen schoolkrant van de school opgenomen kan worden.

Scholen moeten steeds keuzes maken. Om de kans te vergroten dat die keuze ook op NME valt zijn een paar zaken van belang:

- De producten moeten kwalitatief goed zijn: kleinschalig, doelgericht, praktisch en ze moeten van de leerkracht weinig voorbereidingstijd en verwerkingstijd vergen. Kant en klare goede lessen die door individuele leerlingen, groepjes leerlingen of (meerdere) klassen gedaan kunnen worden maken de meeste kans. Bovendien moeten de producten niet te duur zijn. Een bescheiden bijdrage van de school maakt het bewustzijn van de scholen groter. Te dure producten (in de ogen van de leerkrachten) in vergelijking met producten van andere instanties worden niet afgenomen.*
- Uit het onderzoek komt naar voren dat de bekendheid met initiatieven vanuit de NME regio verre van optimaal is. Er dient een betere en frequentere communicatie met de scholen te komen. Het opzetten van kleine wisselende netwerken van leerkrachten (bijvoorbeeld per thema of activiteit) is dan een idee. Een NME-medewerker is de coördinator van zo'n netwerk. Deze regelmatige voeling met de klant is belangrijk om te weten hoe de gebruiker over dingen denkt en waar behoefte aan is.*

Het is aan te raden een eenvoudig communicatieplan te maken waar alle producten en diensten van het hele jaar in staan met de bijhorende regelmatige contacten met de doelgroep om ze onder de aandacht te brengen en te houden.

De website www.natuurmilieuweb.nl moet grondig vernieuwd worden. De bestelmodule van materialen kan daarbij als goed werkend voorbeeld genomen worden.

Alle andere onderdelen van de website moeten zichtbaar en makkelijk bereikbaar worden. Uitgezocht moet worden hoe de naam van de website via een zoekmachine beter bereikbaar wordt. Trefwoorden bij de vernieuwing zijn: aantrekkelijker, interactiever, eigentijds. In ieder geval moet een oplossing gevonden worden voor het probleem van welke producten voor wie bestemd zijn. Ofwel moet ervoor gezorgd worden dat een school alleen die producten op de website kan zien waar ze daadwerkelijk op kunnen intekenen ofwel het aanbod moet voor iedereen bereikbaar zijn.

PR en marketing

Communicatieplan

Website

AANBEVELINGEN VERVOLG

NME in de regio kan samen met NME-Amstelveen aandacht besteden aan de rol van de nme-coördinator binnen de school. Die is nu vaak een eenling met weinig invloed op de andere leerkrachten. Via directere benadering van de coördinator kunnen boodschappen beter doorkomen. Tevens is het nuttig te onderzoeken of nme-coördinatoren uit de regio bereid zijn om van gedachten te wisselen over hun rol in de praktijk. Zij zijn immers sleutelfiguren in het overbrengen van NME-boodschappen naar de collega's. Als er belangstelling voor is kan er hiervoor een netwerkbijeenkomst worden georganiseerd.

Als natuurouders hun taak te structureel en te tijdrovend vinden, kan o.a. scholen worden aanbevolen de taken op te splitsen in kleinere eenheden. Als meer ouders een specifieke maar kleinere taak hebben, is vaak wel hulp van ouders te krijgen. Er zijn voorbeelden van scholen waar zo'n aanpak goed loopt. Scholen wordt aangeraden die opsplitsing van taken ook in de schoolkrant of de eigen nieuwsbrief te zetten om zo ouders te werven.

Leskisten kunnen nog beter bij de klanten bekend worden als er van iedere kist een kleine brochure wordt gemaakt waar de inhoud van de kist in foto's en beschrijvingen duidelijk wordt beschreven. Dit is een middel voor de interne nme-coördinator om de leskisten beter in het team te "verkopen". Geadviseerd wordt één folder per leskist te maken.

Bekeken moet worden of het in sommige gevallen mogelijk is een bepaalde leskist af te stemmen op een bepaalde veelgebruikte methode voor NME.

De nadruk bij verbetering van NME in de regio moet niet gericht worden op het sterker maken van de afzonderlijke deelgemeenten maar op het versterken van de regio als geheel. Dat kan door een verdergaande samenwerking en een betere afstemming van het aanbod op de regio. Hierdoor kan optimaal gebruik worden gemaakt van de deskundigheden van alle NME-contactpersonen en het verstevigt het aanbod naar alle klanten. NME-Amstelveen kan hier een regierol in vervullen. In een gezamenlijk beleidsplan kan dan duidelijk gemaakt worden waar de regio in 2012 denkt te staan. Dit geeft richting aan het NME werk in de gemeenten en het versterkt de kwaliteit van de dienstverlening.

De rol van de nme-coördinator op school

Natuurouders

Leskisten

Versterking van de regio

ONDERZOEK NME EN SCHOOLTUINEN REGIO AMSTELLAND EN DE MEERLANDEN

Met dank aan:

Leerkrachten:

Ineke Albers, 't Palet, Diemen
 Anita Zwagerman, Jozefschool, Aalsmeer
 Nelly Bohnen, De Grote Beer, Ouder-Amstel
 Evelien Gerrevink, De Kwikstaart, Uithoorn
 Anna Mulder, De Reiger, Lissersbroek
 Margriet Smit, Montessorischool Floriande, Hoofddorp
 Miranda d'Haene, Gaandeweg, locatie Kinheim, Zwanenburg

Medewerkers NME Amstelveen:

Jeroen Püttmann
 Lydia Haafkens

Team Onderzoek en Statistiek:

Rasida El Abdellaoui
 Celina Mensinga

NME-contactpersonen:

Nel Zwartendijk, gemeente Aalsmeer.
 Nathalie van Nieuwenhuijzen, gemeente Diemen.
 Ingrid Sjerps, gemeente Haarlemmermeer.
 Fons Jansen, gemeente Ouder-Amstel.
 Anneke Wegman, gemeente Uithoorn.

Foto's:

Gemeente Amstelveen

